

Кароліна Ліндхольм Біллінг,
Представниця УВКБ ООН в Україні

СТІЙКІСТЬ ПОПРИ РУЙНУВАННЯ: незмінна відданість УВКБ ООН підтримці народу України

Коли я подавалася на посаду Представниці Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні, а згодом прибула в Київ 19 травня 2021 року, щоб розпочати роботу, я й гадки не мала, через що доведеться пройти впродовж наступних чотирьох років. Побачити початок повномасштабної війни в Європі. Стати свідком наймасовішого переміщення людей із часів Другої світової. Це був шок на багатьох рівнях, — але не такий, що паралізує, а такий, що спонукає діяти. Діяти зосереджено, рішуче, з почуттям мети. Саме такий шок я пережила особисто. І саме це бачила всюди навколо себе. Я бачила, як українці мобілізувалися й залучали інших, щоби допомогти тим, хто найбільше цього потребував: людям, які рятувалися з-під прямих обстрілів. Я бачила, як родини відчиняли двері власних осель для переселенців, які приїздили евакуаційними потягами до центральних і західних регіонів України, залишивши позаду домівки й усе, що мали. У містах на кшталт Дніпра та Львова волонтери приносили людям воду, домашню їжу, ковдри й гігієнічні набори. І бачила, як жінки, які втекли з охопленого вогнем Маріуполя, створювали організації переселенців, щоби підтримувати інших ВПО у таких містах, як Мукачево. Я бачила, як мої українські колеги, шоковані повномасштабним вторгненням Росії, яке змусило багатьох із них тікати та вдруге стати ВПО з 2014 року, спрямували свої емоції в гуманітарну допомогу тим, хто був у ще більшій потребі.

Я бачила, як суспільство загалом — кожен і кожна — відгукується на виклики війни з ефективністю й великою людяністю, навіть долаючи власний шок. Здавалося, вся країна об'єдналася навколо єдиної мети: вижити, вистояти, залишитися сильними та згуртованими.

Кароліна Ліндхольм Білінг зустрічається з внутрішньо переміщеними особами в Чернігівській області, які отримують грошову допомогу від Управління (© УВКБ ООН / Ірина Тимчишин)

Karolina Lindholm Billing meets with internally displaced people in the Chernihiv region supported with cash assistance from UNHCR (©UNHCR / Iryna Tymchyshyn)

Спільна місія — вистояти, не зламатися, підтримувати одне одного — залишалася відчутною в усіх громадах і родинях, які я відвідувала впродовж цих років. Після жорстоких ворожих повітряних атак на Харків, Кривий Ріг, Одесу, Запоріжжя та Київ місцева влада, рятувальні служби, гуманітарні організації й волонтери миттєво допомагали постраждалим. А вже за кілька годин мешканці прибирали скло з розбитих вікон і закривали отвори фанерними щитами, які їм роздавали. Так починався їхній шлях до фізичного та психологічного відновлення.

Від самого початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року однією з головних цілей УВКБ ООН в Україні стала підтримка людей і громад у такі критичні моменти. Разом із

мережею надійних і потужних партнерських організацій ми неодноразово реагували на атаки ракетами, дронами й авіабомбами і забезпечили понад 470 000 людей доремонтними матеріалами, як-от фанерою та брезентом, для закриття пошкоджених вікон, дверей або дахів. У межах реагування в надзвичайних ситуаціях ми також надаємо речі першої потреби, першу психологічну допомогу та юридичну підтримку, щоб допомогти людям подолати травму й відновити знищені документи, що посвідчують особу чи право власності на майно.

Хоча я відчуваю гнів, коли бачу, як шок і відчай охоплюють людей, котрі втратили домівки внаслідок жахливих атак, мене глибоко вражає й надихає, як швидко родини знаходять у собі сили знову діяти: лагодити, будувати, жити далі. У цьому їм допомагають місцева влада, УВКБ ООН і наші партнери, а також громадські ініціативи.

Наша місія як УВКБ ООН — підтримувати цю силу. Допомогати людям вистояти й відновитися після війни. Давати їм інструменти, щоб повернути контроль над власним життям і майбутнім.

Одним із конкретних способів такої підтримки після початкового реагування є відновлення зруйнованих будинків і квартир. Програму з відбудови житла ми розпочали в липні 2022 року — спочатку в деокупованих і постраждалих громадах Київської області, зокрема, в Бородянці, Макарові та Ірпені, а згодом розширили її на Чернігівську й Сумську області. Відтоді ми допомогли відремонтувати понад 40 000 помешкань у 18 регіонах України. Це відновлення — не лише про дах над головою чи тепло в оселі взимку. Це також про психологічне відновлення та повернення до життя спільнот, які зруйнувала війна. Вони дають родинам змогу залишатись у своїх домівках або повертатися до них.

«Ми дуже раді, що нам полагодили будинок. Але навіть якби УВКБ ООН не допомогло, — ми б однаково повернулися додому. Просто щоб бути на своїй землі», — сказав мені 72-річний Леонід із села Кухарі на Київщині, коли я відвідала його у відремонтованому будинку, що зазнав серйозних руйнувань під час російської окупації.

Це прагнення залишитися й повернутися додому — на рідну землю — стало наскрізною темою всіх моїх зустрічей із людьми протягом останніх чотирьох років. Найяскравіше я відчула це

під час поїздок у прифронтові райони, де люди проводять більшу частину часу в підвалах через постійні обстріли. Я ніколи не забуду облич і почуттів тих, кого зустріла в Ізюмі у вересні 2022 року — за лічені дні після того, як місто звільнили українські Збройні сили. Або в Херсоні 14 листопада того самого року, менш ніж через 3 доби після звільнення міста, куди я приїхала разом із конвоем під керівництвом ООН. Ці моменти переконали мене: присутність має значення. Людям важливо бачити, що про них не забули, що вони не самі. Тож бути поруч — у найвіддаленіших і найуразливіших районах — має залишатися пріоритетом нашої гуманітарної діяльності. Адже тільки так ми зможемо підтримати тих, хто потребує допомоги найбільше, — і не дати їм зникнути зі світового поля зору.

У цьому полягає суть мандата УВКБ ООН у сфері захисту: підтримувати тих, хто перебуває у найбільш вразливому й незахищеному становищі, забезпечуючи їм рівний доступ до прав, адміністративних, соціальних, судових та інших послуг, щоб вони могли повноцінно інтегруватись у громаду. Одним з основних способів досягнення цієї мети є надання безоплатної юридичної допомоги людям, які втратили чи залишили особисті документи, зокрема паспорти, свідоцтва про народження чи шлюб, потрібні для отримання адміністративних і соціальних послуг та подання заявки на «єВідновлення» — державну програму компенсації за пошкоджене чи зруйноване майно. Від 2022 року УВКБ ООН і партнерські неурядові організації надали понад пів мільйона юридичних консультацій людям, які втратили критично важливі документи.

Ще один напрям нашої роботи — це так зване соціальне супроводження: допомога маломобільним групам населення, зокрема літнім людям, у відвідуванні управлінь соціального захисту та інших установ, заповненні документів і поданні заявок на державну допомогу. Водночас ми забезпечували ці управління технікою, зокрема ноутбуками та сканерами, відновлювали пошкоджену соціальну інфраструктуру та підтримували навчання соціальних працівників, щоби розширити їхню спроможність надавати послуги більшій кількості людей. У межах нашої захисної роботи ми також здійснюємо психосоціальну підтримку: з 2022 року її отримали понад 310 тисяч людей, котрі постраждали від війни.

Усі ці програми, так само як і наша грошова допомога, яку з 2022 року одержали більш як 2,2 мільйона осіб на загальну суму понад 636 мільйонів доларів США, впроваджені в тісній координації з Урядом України, профільними міністерствами, обласною та місцевою владою. Це дає нам змогу доповнювати вже наявні ефективні державні системи, підтримувати національне лідерство та забезпечувати сталість.

УВКБ ООН у партнерстві з Фондацією Олени Зеленської підтримує внутрішньо переміщених дітей і великі прийомні родини в Україні (© Фондація Олени Зеленської)
UNHCR partnered with the Olena Zelenska Foundation to support internally displaced children and large foster families in Ukraine (© Olena Zelenska Foundation)

З метою посилення цього підходу з 2022 року ми підписали Меморандуми про взаєморозуміння з низкою профільних міністерств, зокрема з Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (ліквідоване в січні 2025 року), Міністерством соціальної політики (у 2025 році перейменоване на Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності), Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України (у 2024 році перейменоване на Міністерство розвитку громад та територій України), Міністерством освіти та Міністерством національної єдності (у липні 2025 року об'єднане з Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності). Ми також формалізували співпрацю з Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фондацією Олени Зеленської та 20 обласними державними адміністраціями.

Я надзвичайно вдячна за ефективну співпрацю й довіру, яку ми відчували з боку української влади на всіх рівнях, зокрема з Міністерством закордонних справ, упродовж цих непростих і бурхливих років. Це була справжня партнерська взаємодія, що дала УВКБ ООН змогу своєчасно допомагати державі реагувати на найкритичніші потреби людей, які постраждали від війни. Це партнерство формувалося впродовж понад трьох десятиліть — із 1994 року, коли УВКБ ООН розпочало роботу в Україні, підтримуючи репатріацію кримських татар, яких було депортовано з рідної землі під час Другої світової війни. У 1990-х ми допомагали їм відновлювати життя: надавали житло, юридичну підтримку в отриманні документів про реєстрацію актів цивільного стану, а також сприяли створенню центрів з оформлення громадянства по всьому Криму.

До повномасштабного російського вторгнення 2022 року, лінія розмежування з пунктами пропуску відокремлювала підконтрольні Уряду України райони Донецької та Луганської областей від територій, що перебувають під тимчасовою російською окупацією з 2014 року. УВКБ ООН разом із партнерами підтримувало Державну прикордонну службу, Державну службу з надзвичайних ситуацій та обласну владу, сприяючи свободі пересування та поліпшенню умов для людей, які перетинали лінію розмежування, щоб возз'єднатися з рідними та отримати українські соціальні виплати (© УВКБ ООН / Олександра Литвиненко)

Before Russia's full-scale invasion in 2022, the contact line with checkpoints separated the government-controlled areas of the Donetsk and Luhansk regions from territories temporarily occupied by Russia since 2014. UNHCR, together with partners, supported the State Border Guard Service of Ukraine, the State Emergency Service, and regional authorities to facilitate freedom of movement and improve conditions for people crossing the contact line to reunify with their family members and access their Ukrainian social benefits (© UNHCR / Oleksandra Lytvynenko)

Згодом наша діяльність в Україні розширилася: ми долучилися до розбудови системи надання притулку для людей, які тікали від війн і конфліктів в інших частинах світу та зверталися за міжнародним захистом, а також підтримували формування правової бази й процедур для запобігання безгромадянству та врегулювання таких випадків. Після початку війни 2014 року ми допомагали забезпечити свободу пересування для людей, які змушені були перетинати лінію розмежування між підконтрольними Уряду України районами Донецької та Луганської областей і територіями під російським контролем.

2021 та на початку 2022 років я кілька разів відвідувала контрольні пункти в'їзду — виїзду в Новотроїцькому на Донеччині та в Станиці Луганській на Луганщині — і на власні очі бачила, наскільки важливо для роз'єднаних сімей мати змогу зустрітися й підтримувати зв'язок.

Я пишаюся тим, що з початку повномасштабного вторгнення Верховний комісар ООН у справах біженців Філіппо Гранді здійснив шість візитів в Україну, подорожуючи автошляхами й залізницею вісьмома областями, щоб зустрітися з постраждалими від війни людьми, представниками влади та нашими партнерами, які невтомно працюють на місцях. Кожен такий візит був потужним жестом солідарності з українським народом і свідченням непохитної відданості УВКБ ООН підтримці тих, хто постраждав від війни. Ці поїздки підкреслили важливість нашої присутності на місцях і допомогли привернути увагу міжнародної спільноти як до масштабних гуманітарних потреб, так і до надзвичайної стійкості українських громад.

Я так само вдячна державам-членам і донорам, які надали нам кошти й довірили розроблення та реалізацію програм захисту, допомоги з житлом, грошової і негрошової допомоги. Це величезна відповідальність — перед постраждалими від війни людьми, місцевою владою та громадами, які розраховують на нашу ефективну участь у реагуванні, а також перед урядами країн-донорів та їхніми громадянами, які щедро надали потрібні ресурси. Тож я щиро дякую всім послам і їхнім колегам, які протягом останніх років приєднувалися до мене та моєї команди у поїздках до різних регіонів країни — від Харкова й Херсона до Львова та Ужгорода, щоб поспілкуватися з постраждалими й почути їхні історії про те, чому солідарність і послідовна

підтримка з боку міжнародної спільноти є такими важливими для збереження стійкості людей та громад.

Сьогодні, коли повномасштабна війна, на жаль, триває вже четвертий рік, а кількість жертв серед цивільного населення через посилення російських атак зросла до приголомшливих масштабів проти 2024 року, підтримувати народ України — а надто тих, хто є найбільш уразливим і потребує гуманітарної допомоги та послуг захисту, як ніколи важливо. Однак вони не хочуть і не потребують «опіки» як «уразливі люди». Вони прагнуть, щоби їх підтримували — у їхніх зусиллях і здатності до відновлення. Я неодноразово чула від постраждалих: своєчасна й адекватна гуманітарна допомога живить їхню стійкість і дає відчуття, що вони не самі, що про них не забули.

Міжнародна присутність і солідарність із народом України також підтримують надію на повернення для мільйонів українців, які були змушені залишити країну і знайшли притулок за кордоном. Опитування щодо намірів, які УВКБ ООН проводить із 2022 року серед українських біженців і внутрішньо переміщених осіб, свідчать, що більшість із них усе ще сподіваються й планують повернутися додому. Очікувано, головною перешкодою залишаються безпекові питання. Проте вирішальну роль відіграють і доступ до роботи, безпечного житла й базових послуг у місцях початкового проживання та потенційного повернення, — і саме ці чинники впливають на наміри та остаточні рішення людей. Ці рішення мають бути ухвалені на основі об'єктивної й актуальної інформації. Саме тому 2024 року УВКБ ООН запустило платформу «Україна — це Дім» (див.: ukraineishome.org), де можна знайти інформацію про житлову підтримку, можливості працевлаштування та перекваліфікації, а також доступні послуги, — щоб кожен мав змогу зробити вільний та обґрунтований вибір. І саме тому так важливо вже інвестувати в економічне відновлення країни, житло, зокрема й невідкладні ремонтні роботи, та послуги соціального захисту, щоб ті, хто повертається, могли зробити це успішно і на довгостроковій основі.

Для мене велика честь і привілей мати нагоду жити й працювати в Україні протягом цих чотирьох виняткових років. Можливо, незвично називати привілеєм життя в центрі найбільшої війни в Європі з часів Другої світової, у розлуці з родиною. Але це дійсно привілей — побачити на власні очі, як люди та цілі

спільноти можуть відновитися після шоку, згуртуватися й підтримувати одне одного, вибудовуючи стійку націю. Попри всі невизначеності, які ще попереду, я сподіваюся, що солідарність у громаді й усеохопна суспільна реакція, яку я бачила на початку 2022 року і бачу й сьогодні, зустрічаючись із людьми в сільській місцевості, містечках і великих містах, залишатимуться такими ж сильними — за підтримки міжнародної спільноти.

УВКБ ООН і надалі залишатиметься в Україні та працюватиме з людьми й для людей, як це було протягом останніх 30 років, у кожному новому виклику та на кожному етапі шляху до відновлення й миру. Ми будемо тут стільки, скільки будемо потрібні, — як партнер, відданий своєму прагненню супроводжувати українців на їхній дорозі до відбудови та справедливого й тривалого миру.

Дата статті: 31 липня 2025 року